

دیگرگرایی و خودگرایی / سعادت در خیر خواستن برای دیگران است

قرآن کریم ضمن دعوت به دیگرگرایی میان خودگرایی و خداگرایی با دیگرگرایی منافاتی نمی بیند، زیرا این کار را موجب رضایت خدا از فاعل اخلاقی و به سود او می داند.

قرآن کریم ضمن دعوت به دیگرگرایی میان خودگرایی و خداگرایی با دیگرگرایی منافاتی نمی بیند، زیرا این کار را موجب رضایت خدا از فاعل اخلاقی و به سود او می داند.

به گزارش خبرگزاری مهر، از نظر اسلام، به طور معمول خیر دیگران دست کم به اندازه خیری که مستقیماً عاید خود ما می شود اهمیت دارد. امام علی (ع) می فرماید: برای مردم به همان راضی شو که برای خود رضایت می دهی و به مردم همان بده که دوست داری به تو داده شود. افزون بر این، معمولاً ترجیح دادن خیر دیگران بر خیر خود ارزشمندتر است و بدین ترتیب "ایثار" و مصادیق آن مانند "انفاق" در بسیاری از موارد فضیلت اخلاقی به شمار می آیند.

قرآن کریم در مدح مومنان در سوره حشر می فرماید: و دیگران را بر خودشان ترجیح می دهند، هر چند خود نیازمندند. حتی در امور معنوی مانند دعا نیز توصیه شده که دیگران را بر خود مقدم بداریم. از امام حسن مجتبی (ع) روایت شده که فرمودند: دیدم مادرم فاطمه زهرا (ع) شب جمعه را تا صبح به رکوع و سجود مشغول بود و برای مومنین و مومنات دعا می کرد و آنان را نام می برد، اما برای خود دعا نکرد پرسیدم مادر، چرا همان گونه که برای دیگران دعا کردی برای خود دعا ننمودی. فرمودند: پسرم ابتدا همسایه، سپس خانه خود. (1)

اما دیگرخواهی با خودگرایی حقیقی منافات ندارد، زیرا نتایج نیک آن به خود فاعل باز می گردد. قرآن کریم در ادامه همان آیه ای که ایثارگران را می ستاید می فرماید: و کسانی که از بخل نفس حفظ شدند رستگاران اند.

در روایات آمده دعا و طلب مغفرت برای مومنان موجب می شود که خداوند همان دعا را از جانب ایشان به دعاکننده بازگرداند و ایشان در روز قیامت برای دعاکننده طلب شفاعت کنند و خداوند به موجب آن، به وی نیکی عطا کند و از او بدی را بزدايد و بر درجه ی او بیافزاید. (2)

البته، در مواردی نیز ممکن است دیگرگرایی با کمال حقیقی انسان تزامم داشته باشد. در این صورت، دیگرگرایی ارزش جایگزینی ندارد. بدین ترتیب، درباره ی دیگرگرایی نیز به رعایت حد وسط و حد اعتدال توصیه شده است. قرآن مجید در سوره فرقان می فرماید: و آنان که به هنگام انفاق، نه زیاده روی می کنند و نه تنگ می گیرند و انفاقشان میان آن دو "حد" در حد وسط و اعتدال است.

خداگرایی و خودگرایی

از نظر اسلام سعادت ابدی انسان ارزش ذاتی دارد، و ملاک آن، به مقدار تقوا و قرب انسان به خداست که در سایه ی اختیار خود

انسان به دست می آید و اسلام به آن دعوت می کند. اسلام میان دعوت به کار برای سعادت حقیقی خود و کار برای خدا منافاتی نمی بیند.

قرآن کریم در سوره نسا آیه 74 می فرماید: پس کسانی که زندگی دنیا را در مقابل به دست آوردن زندگی آخرت می فروشند باید در راه خدا پیکار کنند و کسی که در راه خدا پیکار کند، پس کشته شود یا پیروز گردد به او پاداش بزرگی می دهیم.

قرآن کریم در مواردی که دعوت به دیگرگرایی می کند نیز میان دیگرگرایی، یا خودگرایی و خداگرایی منافاتی نمی بیند، زیرا همان کار موجب رضایت خدا از فاعل اخلاقی و به سود اوست.

قرآن کریم سوره بقره آیه 272 می فرماید: و هر خبری که به دیگران انفاق می کنید به نفع خودتان است در حالی که تنها آن را برای رضای خدا انفاق می کنید و هر خبری که به دیگران انفاق کنید به طور کامل به شما باز می گردد و به شما ستم نخواهد شد.

البته اسلام برای تشخیص خیر و ارزش ها به تعقل فرا می خواند و آن را اجمالا برای تشخیص ارزش اخلاقی مفید و لازم می داند. امام صادق (ع) می فرماید: آنچه اول هر امر، و مبدا و مایه استحکام و آبادی هر چیز است و بدون آن هیچ چیز سود ندارد عقل است، همان عقلی که خدا آن را برای مخلوقاتش زینت و نور قرار داده است. پس با عقل است که بندگان خالق خود را می شناسند و نیک را از بد تمیز می دهند. (3)

از سویی تجربه ی عملی نیز در تشخیص برخی نتایج اعمال موثر است و باید از آن سود برد. امام علی (ع) می فرماید: بدبخت کسی است که از سود عقل و تجربه ای که به او داده شده محروم باشد.

1- بحارالانوار، ج 43، ص 81-82

2- وسایل شیعیه، ج 7، ص 114 و 115

3- الکافی، ج 1، ص 29